

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Cdo/119/2024
Identifikačné číslo spisu: 1516206841
Dátum vydania rozhodnutia: 06.05.2025
Meno a priezvisko: JUDr. Soňa Mesiarkinová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2025:1516206841.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ B. X., narodeného XX. T. XXXX, H., Q., D. X/X, zastúpeného advokátskou kanceláriou SAXINGER s.r.o., advokátska kancelária, Bratislava, Hviezdoslavovo nám. 25, 2/ Y. W., narodeného XX. E. XXXX, X. H. A., A., X. X. XXa, zastúpený advokátskou kanceláriou Hudec s.r.o., Bratislava, Lazaretská 23, proti žalovanej Slovenskej republike, v konaní zastúpenej Slovenským pozemkovým fondom, IČO: 17 335 345, Bratislava, Búdková 36 a Lesmi Slovenskej republiky, štátny podnik, IČO: 36 038 351, Banská Bystrica, Námestie SNP 8, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Mestskom súde Bratislava IV pod sp. zn. B5-24C/134/2016 (pôvodne vedenom na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 24C/134/2016), o dovolaní žalobcov 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Bratislava sp. zn. 3Co/15/2022 z 26. októbra 2023, takto

rozhodol:

Dovolania o d m i e t a.

Žalovanej nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Mestský súd Bratislava IV (pôvodne Okresný súd Bratislava V, ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 8. septembra 2021 č. k. 24C/134/2016-282 zamietol žalobu žalobcov 1/ a 2/ (I. výrok), ktorou sa domáhali určenia vlastníckeho práva k pozemkom v katastrálnom území F., a to pozemku registra E parc. č. XXXX/XXX - ovocné sady o výmere 11547 m², vedenom na liste vlastníctva č. XXXX a pozemku registra E parc. č. XXXX/XXX - lesné pozemky o výmere 10539 m², vedenom na liste vlastníctva č. XXXX, pre každého v podiele 1. Súd aplikoval ustanovenia § 137 písm. c) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“), § 1 ods. 1 písm. a), b), c), ods. 10 nariadenie č. 104/1945 Sb. SNR o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení poľnohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov, ako aj zradcov a nepriateľov Slovenského národa (ďalej len nariadenie „nariadenie č. 104/1945 Sb.“), § 1 ods. 1, ods. 5, § 6 ods. 1, 2, § 7 ods. 5 zákona č. 180/1995 Zb. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov, § 8 ods. 1, 4, § 78 ods. 1 zákona č. 162/1995 Zb. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších

predpisov (ďalej len „zákona č. 162/1995 Z.z.“), § 129 ods. 1, § 130 ods. 1 a § 134 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“) a vzhľadom na vykonané dokazovanie odôvodnil svoje rozhodnutie o zamietnutí žaloby nedostatkom naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, ako aj vecnou neopodstatnenosťou podanej žaloby.

1.1. Okresný súd uviedol, že žalobcovia v prejednávanej veci sledovali dosiahnutie zhody zápisu v katastri nehnuteľností so skutočným právnym stavom, pričom rozhodnutie v otázke určenia vlastníctva je podkladom pre uskutočnenie prípadnej zmeny zápisu v príslušnom katastri nehnuteľností. Ich právny záujem na takomto určení musel byť naliehavý. Súd prvej inštancie si osvojil argumentáciu Slovenského pozemkového fondu (žalovanej), že za nedostatok naliehavého právneho záujmu sa považuje aj dlhodobá nečinnosť domnelého vlastníka, počas ktorej sa svojho vlastníckeho práva dostupnými právnymi prostriedkami nedomáhal (v danom prípade aj postupom podľa reštitučných predpisov). Žalobcovia 1/ a 2/ sa domáhali určenia vlastníckeho práva k označeným nehnuteľnostiam titulom dedenia na základe dvoch osvedčení o dedičstve právoplatných v roku 2015, pričom ich právne predchodkyne zomreli v roku XXXX a XXXX. Žalobcovia 1/ a 2/ si uplatnili vlastnícke právo k nehnuteľnostiam až po 27 rokoch od zániku komunistického režimu. V danom prípade určovací žaloba nie je nástrojom prevencie a v skutočnosti smeruje k narušeniu právnej istoty na strane súčasného vlastníka nehnuteľnosti.

1.2. Aj napriek konštatovanému nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení sa okresný súd zaoberal posúdením veci samej. Z výpisov listu vlastníctva (ďalej len „LV“) č. XXXX a XXXX pre katastrálne územie F. mal za preukázané, že pozemky parc. č. XXXX/XXX a parc. č. XXXX/XXX nadobudla Slovenská republika na základe konfiškačných rozhodnutí v zmysle nariadenia č. 104/1945 Sb.. Okresný súd uviedol, že k vyvlastneniu pozemkového majetku konfiškáciou došlo zo zákona dňom jeho účinnosti a bez náhrady, konkrétne 1. marca 1945 (účinnosťou nariadenia), potvrdené rozhodnutím konfiškačnej komisie v Bratislave č. K-180/1948 z 23. júna 1948, ktorým bol skonfiškovaný poľnohospodársky majetok v F. patriaci do vlastníctva B. X., právnej predchodkyne žalobcov. Žalobcovia nepredložili súdu žiadne rozhodnutie konfiškačnej komisie o vyňatí ich právnych predchodkýň z konfiškácie v zmysle dvoch výnimiek nariadenia (o výnimku mohli požiadať osoby maďarskej alebo nemeckej národnosti činne sa zúčastnené na protifašistickom boji alebo manžel (manželka) alebo deti Nemca, Maďara alebo zradcu, ak sú slovenskej národnosti a majú alebo nadobudnú československé štátne občianstvo podľa ústavného dekrétu prezidenta republiky a nemožno ich pokladať za zradcov a kolaborantov), v dôsledku čoho súd nemal žiadne pochybnosti o konfiškácii pozemkového majetku právnych predchodkýň žalobcov a skutočnosti, že vlastníctvo zákonom prešlo na Slovenskú republiku.

1.3. Okresný súd neprisvedčil žalobcom 1/ a 2/, ktorí argumentovali tým, že predmetné nehnuteľnosti boli evidované v katastri nehnuteľností vo vlastníctve ich právnych predchodkýň, lebo tieto nehnuteľnosti boli predmetom konania o registri obnovennej evidencie pozemkov (ďalej len „ROEP“), ktoré bolo právoplatne ukončené rozhodnutím Okresného úradu Bratislava, katastrálneho odboru č. C-223/2014 ROEP Petržalka 30. októbra 2014 a následne zapísané do katastra nehnuteľností ako vlastníctvo Slovenskej republiky na základe splnenia zákonnej podmienky, že k nehnuteľnostiam nebol evidovaný vlastnícky vzťah. Okresný úrad pri zostavovaní a schvaľovaní ROEP disponoval konfiškačným rozhodnutím číslo: K-180/1948 z 23. júna 1948 nachádzajúcim sa v zbierke listín ako súčasťou katastrálneho operátu, teda verejnou listinou preukazujúcou vlastnícke právo štátu k predmetným nehnuteľnostiam a súčasne tiež preukazujúcim, že štát je od 1. marca 1945 posledným vlastníkom nehnuteľností. S prihliadnutím na skutočnosť, že posledný zápis v pozemkovoknižnej vložke č. XXX (ďalej len „PKV č. XXX“), v ktorej bola parcela č. XXXX evidovaná vlastnícky v prospech B. X., rod. O. v podiele 5/8 a B. X., rod. X. v podiele 3/8, je z roku 1935, súd uviedol, že táto je súčasťou pozemkovej knihy, ktorá je podporné zdrojom údajov o vlastníkoch, avšak správny orgán ich v rámci konania ROEP použil len v prípade, ak nemal k dispozícii iné dostupné údaje o vlastníkoch (resp. o vlastníctve). Zápis v PKV sa po 1. apríli 1964 stal archívnym dokumentom a po vytvorení katastra nehnuteľností v roku 1992 nebol založený list vlastníctva v prospech žalobcov alebo ich právnych predchodcov. Uvedené podľa názoru súdu vyvracalo argumentáciu žalobcov, že PKV č. XXX preukazovalo spolu s dedičskými rozhodnutiami o novoobjavenom dedičstve oprávnené vlastníctvo žalobcov k pertraktovaným nehnuteľnostiam, že právní predchodcovia žalobcov boli v katastrálnom operáte vedení ako riadni vlastníci až do apríla 2015. Súd sa stotožnil s právnou argumentáciou žalovanej, v ktorej poukázala na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. septembra 2015

vydané v konaní vedenom pod sp. zn. 4MCdo/12/2014, v ktorom bolo okrem iného uvedené, že „v minulom období sa z rôznych dôvodov do pozemkových kníh nedostali niektoré konfiškačné rozhodnutia, pretože nebolo zákonnou povinnosťou zapísať konfiškáciu majetku do pozemnoknižnej vložky.“

1.4. Okresný súd nepovažoval za splnené podmienky ani pre nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním. Žalobcom 1/ a 2/ v tejto súvislosti vytkol, že vo svojej argumentácii ani neuviedli, odkedy by mala začať plynúť vydržacia doba. Zohľadniac skutočnosti, za akých boli právne predchodkyne nútené opustiť územie slovenského štátu a následné všeobecne známe spoločenské zmeny, prvoinštančný súd považoval za vylúčenú dobrú vieru žalobcov 1/ a 2/, resp. ich právnych predchodkýň, lebo pri zachovaní obvyklej miery opatrnosti sa nemohli domnievať, že sú držiteľmi predmetných nehnuteľností nachádzajúcich sa na území iného štátu. Žalobcovia 1/ a 2/ ani ich právne predchodkyne nesplnili ani znak oprávnenej držby, a to užívanie a nakladanie s vecou ako s vlastnou a nepreukázali ani svoj záujem o pozemky v zmysle ich reálneho užívania. Naopak, o pozemky nejavili dlhodobu žiaden záujem, nenakladali s nimi, nesprávali sa ako domnelí vlastníci.

1.5. O náhrade trov konania rozhodol súd prvej inštancie (výrok II.) aplikujúc § 255 ods. 1 CSP. Žalovanej nepriznal náhradu trov konania, lebo jej žiadne trovy konanie nevznikli.

2. Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom č.k. 3Co/15/2022-348 z 26. októbra 2023 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil (I. výrok).

2.1. V odôvodnení rozhodnutia odvolací súd konštatoval vecnú správnosť rozhodnutia okresného súdu. Nestotožnil sa s názorom okresného súdu o nepreukázaní naliehavého právneho názoru určovacej žaloby majúcej za to, že žalobca má vždy naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva, ak je ako vlastník v katastri nehnuteľností zapísaný žalovaný. Takéto rozhodnutie je spôsobilé dosiahnuť zmenu zápisu vlastníckeho práva v evidencii nehnuteľností, t. j. úspešne uplatnená žaloba o určenie vlastníckeho práva vedie k zosúladieniu faktického a právneho stavu. Pre účely posúdenia naliehavého právneho záujmu je irelevantné, že žalobcovia 1/ a 2/ vlastnícke právo, určenia ktorého sa domáhali, odvodzovali od posledného zápisu v pozemkovoknižnej vložke, ktorá v súčasnosti nemá záväzný, ale len dokumentárny charakter (§ 8 ods. 4 zákona č. 162/1995 Z.z.).

2.2. Odvolací súd sa stotožnil so závermi okresného súdu vo vzťahu k prechodu vlastníctva ku konfiškovanému majetku na štát aj v prípade nevyznačenia konfiškácie do pozemkovej knihy. Argument žalobcu 1/, že k prechodu vlastníckeho práva na žalovanú mohlo dôjsť až zápisom do pozemkovej knihy aplikujúc intabulačný princíp nepovažoval odvolací súd za dôvodný. Konfiškácia v zmysle nariadenia č. 104/1945 Sb. bola verejnoprávnym legálnym opatrením, na základe ktorého štát originálnym spôsobom nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnostiam osôb ňou postihnutých, a to bez ohľadu na v tom čase platný intabulačný princíp. Konfiškácia nastala ex lege a ex tunc. K prechodu vlastníckeho práva na žalovanú v dôsledku konfiškačného rozhodnutia z 23. júna 1948, č. K-180/1948 v súlade s § 1 ods. 1, 7 nariadenia č. 104/1945 Sb. došlo spätne dňom účinnosti tohto nariadenia - 1. marca 1945, t. j. s okamžitou účinnosťou a bez náhrady. Konfiškačný proces bol zavŕšený vydaním konfiškačného rozhodnutia z 23. júna 1948, č. K-180/1948, ktoré deklarovalo, že osoby v ňom označené sa považujú za zradcov a nepriateľov slovenského národa podľa § 1 ods. 1 písm. c) nariadenia č. 104/1945 Sb. v znení nariadenia č. 64/1946 Sb. a nariadenia č. 89/1947 Sb., a ktoré bolo následne podkladom v konaní o obnove evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim podľa zákona č. 180/1995 Zb. Do 31. decembra 1950, t. j. aj v čase predmetnej konfiškácie, sa vlastníctvo nehnuteľností zapisovalo do pozemkovej knihy prostredníctvom dvoch druhov pozemkovoknižných zápisov, vkladom (intabulácia) a záznamom (prenotácia). Konštitutívny charakter mal vklad, v dôsledku ktorého právo vzniklo alebo zaniklo. Žalobcovia 1/ a 2/ nadväzujú na to účelovo absolutizujú opísaný intabulačný princíp platiaci do 31. decembra 1950 nereflektujúc, že z neho existoval celý rad výnimiek pri vydržaní, dedení, dražbe, nadobudnutí nehnuteľnosti mocenským aktom (Fajnor, V., Záturecký, A. Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, II. prepracované vydanie). Skutočnosť, že sporné pozemky neboli pozemkovo-knižne usporiadané v zmysle zákona č. 90/1947 Zb. o zavedení knihového poriadku ohľadom konfiškovaného nepriateľského majetku, nemá vplyv na nadobudnutie vlastníckeho práva štátom (žalovanou). Právnym dôvodom vzniku vlastníckeho práva žalovanej bol v danom osobitom prípade sám zákon a vykonaním knihového poriadku bola už existujúcim právam len priznaná verejná publicita.

2.3. Odvolací súd uviedol, že správne súd prvej inštancie neakceptoval ani námietky týkajúce sa pochybnosti o riadnom doručení konfiškačného rozhodnutia ich právnym predchodcom majúť za to, že v predmetnom civilnom konaní nie je oprávnený preskúmať načrtnuté otázky. Rozhodnutie o konfiškácii je rozhodnutím správneho orgánu, voči ktorému v danom období do 30. decembra 1948 nebola prípustná sťažnosť na Najvyšší správny súd (§ 1 ods. 7 nariadenia č. 104/1945 Zb.) a vo vzťahu, ku ktorému platí prezumpcia jeho správnosti. Samotné nedoručenie deklarátorného administratívneho konfiškačného rozhodnutia nespôsobuje jeho nulitosť. V danom prípade konfiškačná komisia, ktorá dňa 23. júna 1948 vydala predmetné konfiškačné rozhodnutie bola podľa § 1 ods. 7 nar. SNR č. 104/1945 Zb. v znení nariadenia č. 89/1947 Zb. oprávnená rozhodnúť o tom, na ktoré osoby uvedené v § 1 uvedeného nariadenia dopadá konfiškácia majetku (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „NS SR“) z 27. januára 2016, sp. zn. 7Cdo/77/2015, uznesenie NS SR z 29. septembra 2015, sp. zn. 4MCdo/12/2014 v spojení s nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ÚS SR“) z 29. marca 2017, sp. zn. I. ÚS 379/2016). Osobitne odvolací súd v súvislosti so žalobcom 1/ spochybňovaným doručením konfiškačného rozhodnutia po viac ako 70- tich rokoch od jeho vydania zdôrazňuje legitímnu požiadavku na zachovanie nevyhnutnej autority štátu a v jeho mene konajúcich orgánov a od toho odvodenú potrebu zachovania právnych účinkov nimi prijatých rozhodnutí, u ktorých nie je vzhľadom na značný časový odstup spravodlivé zaťažovať dôkazným bremenom stranu, ktorú by za iných okolností (kratší časový úsek od vydania rozhodnutia pred uplynutím archivačných lehôt) zaťažovala povinnosť preukázať nadobudnutie právnych účinkov rozhodnutí prijatých pri výkone verejnej moci, ale pri zvážení týchto osobitných okolností vystupuje do popredia požiadavka zachovania niekoľko desaťročí trvajúcего stavu vychádzajúceho z priznania faktických účinkov plynutiu času ako objektívnej právnej skutočnosti. Nemenej podstatnou bola aj skutočnosť, že konfiškačné rozhodnutie nemalo konštitutívne účinky, ale zákonodarcom zamýšľaným cieľom bolo „len“ deklarovanie splnenia podmienok pre konfiškáciu majetku právnych predchodkýň, ktorej právne účinky nastali ex lege a ex tunc 1. marca 1945, t. j. nie právoplatnosťou administratívneho konfiškačného rozhodnutia, voči ktorému nebola v danom čase prípustná sťažnosť. V konaní nevyšli najavo a ani žalobcami 1/ a 2/ neboli tvrdené žiadne okolnosti, z ktorých by bolo možné čo i len nepriamo usúdiť, že by majetok popri všeobecne známom pomere danej doby považovali za nekonfiškovaný a vykonávali k nemu akékoľvek vlastnícke oprávnenia. Žalobca 1/ vo svojej výpovedi potvrdil, že jeho právne predchodkyne boli vysídlené z územia bývalého Československa, museli tu všetko zanechať vrátane majetku, známych a priateľov. Na otázku, či majetok zabral štát, odpovedal, že áno.

2.4. Odvolací súd ako neopodstatnenú vyhodnotil aj odvoláciu argumentáciu žalobcu 2/ v časti presahujúcej rámec odvolacej argumentácie žalobcu 1/. Žalobca 2/ nesprávne zo skutočnosti, že sporné pozemky boli predmetom konania o obnove evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim podľa zákona č. 180/1995 Zb. vyvodzoval, že vlastnícky vzťah bol od posledného zápisu v PKV č. XXX v roku 1935 právne nedotknutý. Samotná skutočnosť, že vo vzťahu k sporným nehnuteľnostiam prebehlo konanie podľa zákona č. 180/1995 Zb. nesvedčí v prospech vlastníckeho práva ich právnych predchodcov až do roku 2015. Uvedené platí o to viac pri zohľadnení všeobecne známych spoločensko-politických zmien, ku ktorým v danom období došlo, a ktoré sa dotkli aj právnych predchodkýň žalobcov 1/ a 2/, ktoré boli vysídlené z územia Slovenska. Spochybníť vecnú správnosť prvoinštančného meritórneho záveru nie je spôsobilá ani argumentácia žalobcu 2/, v ktorej namietal prípustnosť obmedzenia vlastníckeho práva nariadenia č. 104/1945 Zb., nakoľko, predmetné nariadenie bolo recipované do právneho poriadku Slovenskej republiky a nebolo v kompetencii civilného súdu posudzovať ústavnú legitimitu a prípustnosť tohto všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorého nesúlad s Ústavou SR nebol k dnešnému dňu Ústavným súdom SR vyslovený. Oporu v texte nariadenia č. 104/1945 Sb. nemá ani subjektívna predstava žalobcu 2/ o tom, že konfiškácia mala nastať až doručením konfiškačného rozhodnutia, čo nezodpovedá čl. 1 ods. 1 a 7 uvedeného nariadenia. Pre osobitný charakter konfiškácie viazanej podľa nariadenia č. 104/1945 Sb. na národnosť ako rozhodujúcu zákonodarcom definovanú skutočnosť, ktorá kolektívne viedla v danom čase k strate majetku (na rozdiel od individuálne ukladaných trestov v administratívnom a trestnom konaní), t. j. k účinkom, ktoré nastali ex lege, a to u všetkých postihnutých osôb k 1. marcu 1945, je celkom irelevantná aj argumentácia žalobcu 2/ o vykonateľnosti rozhodnutia konfiškačnej komisie a premlčaní výkonu trestu podľa zákona č. 231/1948 Sb. a zákona č. 86/1950 Zb. Rozhodnutie konfiškačnej komisie bolo len deklarátorne, t. j.

potvrďovalo, že majetok postihnutého podlieha zákonnej konfiškácii s okamžitými účinkami k danému dátumu.

2.5. Pokiaľ žalobcovia vlastnícky titul odvodzovali aj od predložených dedičských rozhodnutí (sp. zn. 1D/844/2014, 1D/923/2014) odvolací súd uviedol, že predložené rozhodnutia o dodatočnom prejednaní novoobjaveného dedičstva vzhľadom na spornosť tohto nároku nepredstavujú právne záväzný titul ani pre žalobcov a ani pre súd rozhodujúci v civilnom sporovom konaní a preukazujú len skutočnosť, že žalobcovia 1/ a 2/ sú jedinými zákonnými dedičmi po B. X., zomretej XXXX a B. X., zomretej XXXX, a tiež že v prípade úspechu žalobcov 1/ a 2/, spoluvlastnícky podiel každého z nich na označených nehnuteľnostiach bude predstavovať 1. Deklaratórne rozhodnutie notára v dedičskom konaní nezaväzuje a nemá právne účinky voči tretím osobám vo vzťahu k dedičmi označeným majetkovým právam a pohľadávkam poručiteľa.

2.6. O náhrade trov konania rozhodol odvolací súd (výrok II.) aplikujúc § 255 ods. 1 CSP. Žalovanej nepriznal náhradu trov odvolacieho konania, lebo jej žiadne trovy konanie nevznikli.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca 1/ a žalobca 2/ (ďalej aj „dovolateľa“) dovolanie.

3.1. Žalobca 1/ namietal nesprávne právne posúdenie v zmysle ust. § 421 ods. 1 CSP, keď konajúce súdy nezohľadnili, že v čase, keď malo v zmysle konfiškačného rozhodnutia prejsť vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam, platil s poukazom aj na rozhodnutie NS SR sp. zn. 5Cdo/110/2000 intabulačný princíp, v zmysle ktorého sa vlastníctvo k nehnuteľnostiam nadobúdalo až zápisom do pozemkovej knihy. Okresný súd podľa názoru žalobcu 1/ nesprávne poukázal na rozhodnutie NS SR sp. zn. 4MCdo/12/2014 z 29. septembra 2015 a s ním súvisiaci nálež ÚS SR z 29. marca 2017, sp. zn. I. ÚS 379/2016. Žalobca 1/ zdôraznil, že dovolací súd sa v predmetnom rozhodnutí nezaoberal otázkou uplatňovania intabulačného princípu v súvislosti s konfiškáciou, ale sa zaoberal otázkou, či je rozhodnutie správneho orgánu mimo rámca správneho súdnictva súd oprávnený preskúmať z hľadiska jeho vecnej správnosti. Vzhľadom na uvedené, dovolateľ navrhol, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho (a aj okresného súdu) a vec mu vrátil na ďalšie konanie, resp. rozhodnutie zmenil a žalobe vyhovel.

3.2. Žalobca 2/ v podanom dovolaní namietal nesprávne právne posúdenie v zmysle ust. § 421 ods. 1 písm. b) CSP, nakoľko Najvyšší súd Slovenskej republiky doposiaľ neriešil právnu otázku intabulácie v súvislosti s konfiškačnými rozhodnutiami. Podľa jeho názoru nevyhnutnosť intabulácie vyplývala z podstaty konfiškácie pri prechode vlastníckeho práva. Zároveň uplatnil aj dovolací dôvod v zmysle ust. § 420 písm. f) CSP, nakoľko považoval odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu za nedostatočné a nepreskúmateľné. Zmätočnosť rozhodnutia videl v bode 3 na 3. až 5. strany v spojení s bodom 15. na strane 19 odôvodnenia rozhodnutia okresného súdu. Namietal tiež, že vlastnícke právo nemohlo byť odňaté zákonom ale len na základe zákona, t.j. individuálnym rozhodnutím. Žalobca 2/ navrhol, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho (aj aj okresného súdu) a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaná zastúpená Lesmi Slovenskej republiky vo vyjadrení k dovolaniu žalobcu 1/ poukázala na rozhodnutie NS SR sp.zn. 1Cdo/65/2021, v zmysle ktorého „...dovolateľmi namietané konfiškačné rozhodnutia (ich nezákonnosť, nulitosť) nemali konštitutívnu povahu, ale „iba“ povahu deklaratórnu. Deklarovali splnenie podmienok konfiškácie v zmysle Nariadenia SNR. Prechod vlastníckeho práva na štát (žalovanú) nastúpil ex lege účinnosťou tohto nariadenia bez ohľadu na prípadnú nezákonnosť, nulitosť týchto rozhodnutí. Hoci aj prípadné preukázanie nezákonnosti, nulitosti namietaných konfiškačných rozhodnutí by v danom prípade nemalo za následok, že by sa štát (žalovaná) nestal vlastníkom sporných nehnuteľností.“ Tiež poukázala na odôvodnenie rozhodnutia ÚS SR sp.zn. III. ÚS 322/2023, ktorý odmietol ústavnú sťažnosť žalobcov, ktorú podali voči zamietnutiu žaloby, ktorou sa domáhali určenia, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva, pričom v konaní sa riešila aj otázka prechodu majetku na štát konfiškáciou. K dovolaniu žalobcu 2/ uviedla, že jeho argumentáciu v súvislosti s trestnoprávnymi normami je potrebné považovať za zjavne účelovú, ktorá nemá oporu v právnych normách upravujúcich konfiškáciu. Konfiškácia a vyvlastnenie nie sú rovnaké právne pojmy. Považovala za potrebné zdôrazniť, že ústavný súd nevyslovil protiústavnosť konfiškačných právnych predpisov, vlastnícke právo na štát prešlo ex lege účinnosťou pertraktovaného nariadenia.

4.1. Žalovaná zastúpená Slovenským pozemkovým fondom vo vyjadrení k dovolaniam žalobcov uviedla,

že konfiškácia bola verejnoprávny opatrením, na základe ktorého štát originálnym spôsobom nadobudol vlastníctvo vecí osôb ňou postihnutých, a to bez ohľadu na intabulačný princíp. Aj keď v zmysle obyčajového práva do 31. decembra 1950 bolo možné nadobúdať vlastnícke právo k nehnuteľnostiam spravidla len zápisom do pozemkovej knihy, z intabulačného princípu existovali výnimky a v prípade, že v predmetnej PKV katastrálneho územia nebola poznamenaná konfiškácia majetku, platilo, že konfiškovaný majetok nebol pozemkovo knižne usporiadaný. Vykonaním knihovného poriadku žiadne práva nevznikali, len už existujúcim právam bola poskytnutá verejná publicita. Preto v prípade nevykonania knihovného poriadku nemožno vyvodiť, že by nevzniklo právo, ktoré malo byť do pozemkovej knihy zapísané. Žalovaná navrhla podané dovolania žalobcov odmietnuť, resp. zamietnuť.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (ďalej len „dovolací súd“ alebo „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podali v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strany sporu, v ktorých neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpení v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), po preskúmaní zákonom predpísaných náležitostí dovolania (§ 428 CSP) a splnenia ďalších podmienok dovolacieho konania, dospel k záveru, že dovolanie je potrebné odmietnuť, pretože nie je prípustné.

6. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. V danom prípade žalobca 2/ prípustnosť dovolania vyvodzoval (aj) z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti). Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26, 5Cdo/57/2019, bod 9, 10, 9Cdo/248/2021) alebo prekvapivosťou rozhodnutia, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní.

9. Ústavný súd Slovenskej republiky vo viacerých svojich rozhodnutiach, napr. v uznesení sp. zn. III. ÚS 44/2022 z 27. januára 2022 uviedol, že arbitrárnosť sa v zásade môže prejavovať v dvoch podobách. Procesná arbitrárnosť je hrubým alebo opakovaným porušením zásadných ustanovení právnych predpisov upravujúcich postup orgánu verejnej moci, hmotnoprávna (meritórna) arbitrárnosť sa prejavuje ako extrémny nesúlad medzi právnym základom pre rozhodovanie vecí a závermi orgánu verejnej moci, ktoré sú vo vzťahu k tomuto právnemu základu neobhájiteľné všeobecne akceptovateľnými výkladovými postupmi (II. ÚS 576/2012). Z judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že arbitrárnosť (i zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí) všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom

súvislosti ich právnych argumentov a skutkových okolností prejednávanych prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (napr. IV. ÚS 115/03). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. O zjavnú neodôvodnenosť alebo arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide spravidla vtedy, ak sa zistí taká interpretácia a aplikácia právnej normy zo strany súdu, ktorá zásadne popiera účel a význam aplikovanej právnej normy, alebo ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

10. Dovolací súd dbajúc na to, že aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu konštatuje, že odvolací súd svoje rozhodnutie náležite odôvodnil. Odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu zodpovedá základnej (formálnej) štruktúre odôvodnenia rozhodnutia. Súslednosti jednotlivých častí odôvodnenia a ich obsahové (materiálne) náplne zakladajú súhrnne ich zrozumiteľnosť aj všeobecnú interpretačnú presvedčivosť. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva vzťah medzi skutkovými zisteniami aj úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. V hodnotení skutkových zistení neabsentuje žiadna relevantná skutočnosť alebo okolnosť. Argumentácia odvolacieho súdu je koherentná a jeho rozhodnutie konzistentné, logické a presvedčivé, premisy v ňom zvolené, aj závery, ku ktorým na ich základe dospel, sú prijateľné pre právnikov aj laickú verejnosť. Pokiaľ dovolateľ považoval odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu za nepreskúmateľné a zmätočnosť videl v bode 3 na 3. až 5. strane v spojení s bodom 15. na strane 19, dovolací súd len stručne považuje za potrebné uviesť, že odvolací súd argumentačne jasne vysvetlil, že vydaním deklaratórneho konfiškačného rozhodnutia z 23. júna 1948, č. K-180/1948 bol konfiškačný proces zavŕšený, pričom prechod vlastníckeho práva pertraktovaných nehnuteľností na žalovanú nastal ex lege účinnosťou nariadenia č. 104/1945 Zb. 1. marca 1945. Dovolací súd konštatuje, že za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv dovolateľa, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom, čo nie je daný prípad. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, IV. ÚS 324/2011) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom strán sporu vrátane ich dôvodov a námietok. Samotné odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované právo strany na spravodlivý proces (IV. ÚS 112/05, IV. ÚS 324/2011. Vzhľadom na uvedené dovolací súd neakceptoval opodstatnenosť dôvodov, ktoré dovolateľ (žalobca 2/) uvádzal v dovolaní o zmätočnosti (§ 420 CSP) napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, trpiaceho nedostatkom riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia, pretože uvedené nezistil.

11. V danom prípade žalobcovia 1/ a 2/ prípustnosť dovolania vyvodzovalí(aj) z ustanovenia § 421 CSP.

12. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

13. Pre všetky tri procesné situácie, v ktorých § 421 ods. 1 CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“, a to ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna, nie skutková otázka. V prípade dovolania podaného v zmysle tohto ustanovenia je procesnou povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, o ktorú z možností uvedených v § 421 ods. 1 písm. a) až c) CSP ide, teda z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania (rozhodnutia NS SR sp.zn. 1Cdo/126/2017, 1Cdo/206/2017, 1Cdo/208/2016,

2Cdo/203/2016, 3Cdo/235/2016, 3Cdo/132/2017, 4Cdo/14/2017, 4Cdo/89/2017, 4Cdo/207/2017, 7Cdo/20/2017, 8Cdo/186/2016, 8Cdo/78/2017, 8Cdo/221/2017). Relevanciu podľa § 421 ods. 1 CSP má právna otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Musí ísť pritom o takú právnu otázku, ktorá bola podľa názoru dovolateľa odvolacím súdom vyriešená nesprávne (porovnaj § 432 ods. 1 CSP) a pri ktorej s prihliadnutím na individuálne okolnosti veci (prípadu) zároveň platí, že ak by bola vyriešená správne, súdy by nevyhnutne rozhodli inak, pre dovolateľa priaznivejším spôsobom. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

14. Vzhľadom na obsah dovolaní podaných dovolateľmi súvisiacich s argumentami o nesprávnom právnom posúdení, dospel dovolací súd k záveru, že dovolatelia vo svojich dovolaniach namietali nesprávne právne posúdenie, poukázali na viaceré rozhodnutia najvyšších súdnych autorít, citovali viaceré ich pasáže, avšak v dovolaniach neabstrahovali konkrétnu právnu otázku. Posudzujúc dovolanie žalobcov 1/ a 2/ podľa obsahu (§ 124 ods. 1 CSP) dovolací súd v snahe porozumieť dovolateľom ustálil, že dovolatelia v rámci nesprávneho právneho posúdenia veci odvolacím súdom (žalobcom 2/ vymedzenú aj ustanovením § 421 ods. 1 písm. b) CSP) za právnu otázku, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola podľa ich názoru vyriešená, označili nevyhnutnosť aplikácie intabulačného princípu v kontexte vydaných deklaratórnych rozhodnutí o konfiškácii pertraktovaných nehnuteľností v predmetnom konaní. Dovolací súd v týchto súvislostiach odkazuje na odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu a zdôrazňuje, že správne vo svojom rozhodnutí odvolací súd v bode 16 odôvodnenia akcentoval odpoveď na kardinálnu otázku, t.j. okamih prechodu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam na žalovanú, v zmysle ktorej k prechodu vlastníctva ku konfiškovanému majetku na štát aj v prípade nevyznačenia konfiškácie do pozemkovej knihy dochádza ex lege bez ohľadu na v pozemkom práve aj v predmetnom období aplikujúci intabulačný princíp. Konfiškácia v zmysle nariadenia č. 104/1945 Sb. bola verejnoprávnym legálnym opatrením, na základe ktorého štát originálnym spôsobom nadobudol vlastnícke právo k nehnuteľnostiam osôb ňou postihnutých. K prechodu vlastníckeho práva na žalovanú v dôsledku konfiškačného rozhodnutia z 23. júna 1948, č. K-180/1948 v súlade s § 1 ods. 1, 7 nariadenia č. 104/1945 Sb. došlo spätne dňom účinnosti tohto nariadenia 1. marca 1945, keď konfiškačné rozhodnutie nemalo konštitutívnu povahu ale povahu deklaratórnu. Dovolateľ, aby mohol byť v dovolacom konaní úspešný (v ponímaní posúdenia ním namietaného právneho posúdenia dovolacím súdom), musí relevantným spôsobom (t.j. spôsobom predpokladaným v § 432 ods. 2 CSP) spochybníť v dovolaní celú nosnú právnu argumentáciu, na ktorej odvolací súd založil svoje rozhodnutie, k čomu v posudzovanej veci nedošlo. Na vyššie uvedené závery nemá vplyv ani poukaz žalobcu 1/ na rozhodnutie NS SR sp. zn. 5Cdo/110/2000. Odvolací súd sa s uvedeným argumentom vysporiadal v odseku 16 odôvodnenia rozhodnutia, na ktoré dovolací súd odkazuje. V týchto súvislostiach dovolací súd opätovne poukazuje na odôvodnenie rozhodnutia NS SR sp.zn. 4MCdo/12/2014, ktorého niektoré závery sú použiteľné i na prejednávajúcu vec, konkrétne, že konfiškačné rozhodnutie príslušného správneho úradu o konfiškácii nebolo možné považovať za rozhodnutie, ktorým sa konfiškácia vykonala, ale len za rozhodnutie, ktoré deklarovalo, že podmienky pre konfiškáciu majetku právnych predchodcov žalovaných sú splnené, a že ich majetok bol dňom účinnosti nar. č. 104/1945 Sb. n., t.j. 1. marcom 1945 skonfiškovaný... V minulom období sa z rôznych dôvodov do pozemkových kníh nedostali niektoré konfiškačné rozhodnutia, pretože nebolo zákonnou povinnosťou zapísať konfiškáciu majetku do pozemnoknižnej vložky (tu por. aj znenie § 3 ods. 1 č. 2. zákona č. 90/1947 Zb. n. o pozemnoknižnom usporiadaní konfiškovaného nepriateľského majetku, podľa ktorého navrhovať pozemnoknižné usporiadanie prináležalo pri pôdohospodárskom majetku konfiškovanému podľa nar. č. 104/1945 Sb. n., len Povereníctvu pôdohospodárstva a pozemkovej reformy). Aj v neskôr vydanom rozhodnutí sp. zn. 1Cdo/65/2021 Najvyšší súd Slovenskej republiky uviedol, že „prechod vlastníckeho práva na štát (žalovanú) nastúpil ex lege účinnosťou tohto nariadenia bez ohľadu na prípadnú nezákonnosť, nulitosť týchto rozhodnutí. Hoci aj prípadné preukázanie

nezákonnosti, nulitnosti namietaných konfiškačných rozhodnutí by v danom prípade nemalo za následok, že by sa štát (žalovaná) nestal vlastníkom sporných nehnuteľností.“ V zmysle obsahu rozhodnutí, na ktoré poukázali aj konajúce súdy (rozhodnutia NS SR sp.zn. 4MCdo/12/2014, 8Cdo/68/2019, 1Cdo/65/2021 v spojení s rozhodnutím ÚS SR sp.zn. II ÚS 152/2022) nemožno súhlasiť s argumentom dovolateľov, že absentuje rozhodovacia prax najvyšších súdnych autorít ohľadom (ne)aplikácie intabulačného princípu v kontexte rozhodnutí o konfiškácii. Samotná polemika dovolateľov s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu niektorého problému, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v ustanovení § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

15. Z vyššie uvedených dôvodov dovolací súd preto uzatvára, že dovolateľmi formulované otázky nepredstavujú vymedzenie právnej otázky tak, ako to predpokladá § 421 CSP. Preto dovolací súd dovolania žalobcov v tejto časti odmietol podľa § 447 písm. f) CSP. Rovnako dovolateľ (žalobca 2/) neopodstatnene namieta nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, ktorý mal znemožniť uskutočňovanie jeho procesných práv v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP). Dovolací súd preto dovolanie žalobcu 2/ ako procesne neprípustné odmietol v tejto časti podľa § 447 písm. c) CSP.

16. O trovách dovolacieho konania dovolací súd rozhodol podľa § 453 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP. Výrok o nároku na náhradu trov dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

17. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.